

Sygn. akt V CSK 655/14

POSTANOWIENIE

Dnia 26 maja 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie z powództwa R. K.

przeciwko J. S.

o stwierdzenie nieważności czynności prawnej oraz o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 26 maja 2015 r.,

na skutek skargi kasacyjnej pozwanego

od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu

z dnia 24 czerwca 2014 r., sygn. akt I ACa 532/14,

**odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i
zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 3600 (trzy
tysiące sześćset) zł tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 4 czerwca 2013 r. Sąd Okręgowy w Legnicy stwierdził nieważność umowy sprzedaży nieruchomości zawartej w dniu 29 lipca 2010 r. pomiędzy pozwanym J. S. a L. Z., działającym w imieniu powódki R. K. oraz pozbawił wykonalności akt notarialny, obejmujący tę umowę, zaopatrzony w sądową klauzulę wykonalności, na mocy którego powódka zobowiązana była zapłacić na rzecz pozwanego kwotę 950 000 zł. Sąd uznał, że umowa sprzedaży została zawarta przez pełnomocnika powódki, którego umocowanie już wygasło na skutek jego odwołania. O braku umocowania pozwany wiedział, a co najmniej mógł się z łatwością dowiedzieć jako osoba bliska pełnomocnika i zorientowana w konflikcie pomiędzy nim a rodziną powódki. Powódka nie potwierdziła tej umowy, a pozwany działał przy jej zawarciu w złej wierze. Ponadto, w ocenie Sądu, umowa była nieważna także z powodu sprzeczności postępowania L. Z. z zasadami współżycia społecznego. Pozbawienie wykonalności tytułu obejmującego obowiązek zapłaty ceny nieruchomości będącej przedmiotem nieważnej umowy Sąd uznał w tych okolicznościach za uzasadnione.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu oddalił apelację pozwanego od wyroku Sądu Okręgowego, dzieląc ustalenia oraz wnioski prawne Sądu pierwszej instancji i nie znajdując podstaw do uwzględnienia wniosków dowodowych pozwanego zgłoszonych w postępowaniu apelacyjnym. Sąd drugiej instancji nie zgodził się z argumentacją skarżącego, że merytoryczne rozpoznawanie sprawy było niedopuszczalne wobec ujawnienia faktu sfalszowania podpisów powódki przez jej brata pod pozwem, pełnomocnictwem i innymi pismami złożonymi na etapie wszczęcia postępowania. Wobec brata powódki toczyło się postępowanie karne zakończone wyrokiem warunkowo umarzającym postępowanie i orzeczeniem przepadku dowodów rzeczowych w postaci dokumentów opatrzonych sfalszowanymi podpisami. Sąd wskazał, że braki formalne w zakresie podpisania pozwu i umocowania nowego pełnomocnika zostały przez powódkę uzupełnione w toku procesu, a czynności dokonane przez jej brata w pismach opatrzonych sfalszowanym podpisem powódka zatwierdziła, co uznał za dopuszczalne, skoro brat mógł być jej pełnomocnikiem.

Pozwany zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego skargą kasacyjną opartą na obu podstawach z art. 398³ § 1 k.p.c. Zarzucił w niej naruszenie w różnych konfiguracjach art. 130 § 1 i 3, art. 355 § 1, art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c., art. 44 § 1 k.k.; art. 97 § 1 i 2, art. 187 § 1, art. 125 § 1 i 2 oraz art. 126 § 1 k.p.c., art. 126¹ § 1, art. 126² § 1 k.p.c. a ponadto art. 316 § 1 k.p.c. w zw. z art. 233 § 1 i 228 § 1 k.p.c. oraz art. 5 k.c. w zw. z art. 58 k.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna ukształtowana została w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa i jednolitości wykładni oraz usunięcie z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń nie satysfakcjonujących stron. Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny sprawy przedstawionej mu ze skargą kasacyjną. Zakres przeprowadzanego badania jest ograniczony do kontroli, czy w sprawie ujawniły się przewidziane w art. 398⁹ § 1 pkt 1 - 4 k.p.c. okoliczności przemawiające za przyjęciem skargi do rozpoznania.

We wniosku pozwany powołał przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., to znaczy występowanie w sprawie istotnych zagadnień prawnych, które ujął w następujących pytaniach:

- czy orzeczenie przez sąd karny przypadku pozwu, dokonane w toku postępowania cywilnego, zainicjowanego tym pozwem, powoduje unicestwienie całego dokumentu pozwu w rozumieniu prawnym oraz skutkuje niemożnością wywoływania przez ten pozew skutków prawnych, czy skutek przypadku pozwu polega na utracie ważności jedynie podpisu, złożonego pod tym pozwem, a w pozostałym zakresie dokument pozwu pozostaje ważny,
- czy orzeczenie przez sąd karny przypadku pozwu, dokonane w toku postępowania cywilnego, zainicjowanego tym pozwem, a wynikające z faktu podrobienia podpisu powoda przez inną osobę, wyklucza możliwość złożenia w toku postępowania cywilnego

nowego pozwu, prawidłowo podpisanego, czy też pozew może być złożony na każdym etapie postępowania (złożony, a nie jedynie uzupełniony w zakresie braków formalnych),

- czy orzeczenie przez sąd karny przypadku pozwu, dokonane w toku postępowania cywilnego, zainicjowanego tym pozvem, wywołuje skutek *ex tunc* w tym rozumieniu, że pozew nie mógł wywołać skutków prawnych przed datą orzeczenia przypadku i czy tym samym orzeczenie przypadku pozwu skutkuje niedopuszczalnością postępowania lub nieważnością tego postępowania cywilnego,
- czy postępowanie cywilne (poza wyjątkami, odnoszącymi się do możliwości złożenia pozwu ustnie do protokołu albo w formie elektronicznej) może toczyć się bez dokumentu pozwu (to jest nie tyle wobec istnienia pozwu obarczonego brakami, co wobec całkowitego braku pozwu) oraz jakie konsekwencje wynikają w fakcie prowadzenia postępowania pomimo braku pozwu, w szczególności czy postępowanie to jest dotknięte sankcją nieważności,
- czy w przypadku, kiedy pozew jest wnoszony osobiście przez stronę (nie przez pełnomocnika), a na pozwie widnieje podpis strony, złożony na pozwie, to czy możliwe jest „potwierdzenie czynności” złożenia pozwu, w sytuacji, kiedy osoba fałszująca podpis jest bratem powódki, a tym samym jest uprawniona do występowania w roli pełnomocnika, jednakże nie składała podpisu we własnym imieniu, a jej intencją nie było występowanie w roli pełnomocnika, ale intencją było podrobienie podpisu powódki i złożenie pozwu osobiście przez stronę,
- czy w razie prowadzenia postępowania w braku pozwu, a następnie złożenie tego pozwu w zaawansowanej fazie postępowania, winno to skutkować odrzuceniem pozwu wniesionego w trakcie postępowania na podstawie art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. oraz umorzeniem postępowania z uwagi na jego bezprzedmiotowość (brak pozwu inicjującego postępowanie (art. 355 § 1 k.p.c.).

W ocenie pozwanego jeżeli przypadek dotyczy pozwu to bezprzedmiotowe staje się całe postępowanie. Brak istnienia pozwu (czyli nie tyle brak formalny pozwu, ale brak całego pozwu) nie może być konwalidowany poprzez złożenie takiego pozwu w trakcie postępowania, ponieważ jest to sprzeczne z rolą pozwu jako dokumentu inicjującego postępowanie i konstrukcją całego postępowania procesowego.

Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest problem nowy i dotychczas niewyjaśniony, dotyczący ważnego abstrakcyjnego zagadnienia jurydycznego, którego rozpatrzenie przyczyni się do rozwoju myśli prawnej i będzie miało znaczenie nie tylko do oceny konkretnej, jednostkowej sprawy, ale także przy rozstrzyganiu innych podobnych spraw. Zagadnienie to musi przy tym rzeczywiście występować w sprawie i mieścić się w zakresie problematyki, która podlega badaniu w postępowaniu kasacyjnym.

Tymczasem w świetle przebiegu postępowania nie budzi wątpliwości fakt, że w sprawie złożony został pozew niepodpisany przez powódkę, lecz jej imieniem i nazwiskiem przez jej brata. Oznacza to, że złożony pozew nie był należycie podpisany w rozumieniu art. 126 § 1 pkt 4 k.p.c. i wymagał uzupełnienia tego braku. Przyczyny, które kierowały podpisującym pozew za powódkę, nie miały znaczenia dla toku czynności w postępowaniu cywilnym. Po ujawnieniu przez pozwanego tego braku powódka uzupełniła pozew w ten sposób, że przedłożyła jego tożsamy treściowo egzemplarz podpisany przez siebie, a podpis został dodatkowo potwierdzony notarialnie. Uzupełnienie braków nastąpiło wprawdzie w toku postępowania ale – skoro powódka nie była wzywana do uzupełnienia braku – nie nastąpiło przekroczenie terminu przewidzianego w art. 130 § 1 k.p.c., wobec czego pozew wywołał skutki przewidziane w art. 130 § 3 k.p.c. Uzupełnienie braków pozwu i innych pism nastąpiło w dniu 3 sierpnia 2012 r. Natomiast wyrok w postępowaniu karnym, z którego treścią dotyczącą orzeczenia przepadku dowodów z dokumentów, pozwany wiąże problemy zawarte w przedstawionych pytaniach, zapadł później (w dniu 20 grudnia 2012 r.) i uprawomocnił się 15 stycznia 2013 r. Orzeczenie przepadku dowodów w nim zawarte nie miało więc już wpływu na bieg postępowania w którym pozew ze sfalszowanym podpisem był z mocą wsteczną poprawiony w zakresie podpisu powódki i zastąpił dokument będący przedmiotem przestępstwa, a następnie przedmiotem orzeczenia o jego przepadku. W rzeczywistości w sprawie nie zachodzą więc zdarzenia procesowe, które uzasadniałyby potrzebę rozważania przedstawionych zagadnień.

Z tych przyczyn przesłanka powołana przez pozwanego nie została wykazana. Okoliczności sprawy nie wskazują także na występowanie innych przesłanek przesądu (art. 398⁹ § 1 pkt 1 - 4 k.p.c.).

Z przytoczonych względów należało odmówić przyjęcia skargi do merytorycznego rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

Sąd Najwyższy orzekł o kosztach postępowania kasacyjnego na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c., art. 391 § 1 k.p.c. i art. 398²¹ k.p.c. Wysokość zasądzonej kwoty wynika z postanowień § 2 ust. 1 i 2, § 6 pkt 7 i § 12 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (jedn. tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 490).